

Sygn. akt VIII U 354/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Janina Kościelniak
Protokolant:	Kamila Niemczyk

po rozpoznaniu w dniu 25 czerwca 2014 r. w Gliwicach

sprawy Z. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołania Z. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 21 lutego 2014 r. **nr** (...) zmienionej decyzją **z dnia**
3 marca 2014 r. **nr** (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 21 lutego 2014 r. zmienioną decyzją z dnia 3 marca 2014 r. w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla w wysokości 3 t (trzech ton) za 2014 r.

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. na rzecz ubezpieczonego Z. K. kwotę 60 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

(-) SSO Janina Kościelniak

Sygn. akt VIII U 354/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21.01.2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu Z. K. prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom za 2014 r. W uzasadnieniu odmowy podano, że roszczenie ubezpieczonego o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostało zaspokojone przed dniem w życie ustawy z 6 lipca 2007r., poprzez doliczenie do podstawy wymiaru świadczenia pełnej wartości ekwiwalentu.

Od tej decyzji ubezpieczony wniósł odwołanie, domagając się jej zmiany poprzez przyznanie mu prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 r.

W dniu 3.03.2014 r. organ rentowy wydał kolejną decyzję, w której zmienił decyzję z dnia 21.01.2014 r., ponownie odmawiając ubezpieczonemu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 r.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił, co następuje:

Przedsiębiorstwo (...) S.A. jest spółką, która funkcjonuje od 1995r. Powstała ona na bazie majątku Przedsiębiorstwa (...), które funkcjonowało w latach 90-tych. Wcześniej było to Gwarectwo Budownictwa Górniczego w K. – Zakład (...) w G..

Ubezpieczony jest uprawniony do emerytury górniczej od dnia 1.06.2002 r. Ubezpieczony w okresie od 21.05.1977 r. do 31.05.2002 r. był pracownikiem Przedsiębiorstwa (...) S. A.

W dniu 13.01.2014 r. ubezpieczony złożył wniosek w sprawie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 r. Ubezpieczony podał, że nie otrzymał spornego ekwiwalentu pieniężnego za 2014 r.

W aktach organu rentowego znajduje się pismo z dnia 9.07. 2013 r. wystawione przez (...) S.A, że jako emeryt ubezpieczony był uprawniony do 3 ton węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21.12.1991 r. Pracodawca podał, że od 1.01.1996 r. w związku ze zmianą wprowadzoną do (...) S.A. zaprzestało wydawania węgla swoim emerytom i rencistom, a wartość węgla jest wliczana do podstawy wymiaru emerytury i renty.

(...) G. było objęte Układem Zbiorowym Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21.12.1991 r. i figuruje w załączniku nr 1 do UZP dla (...) w pkt 22 –

w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7 z 21.11.1995 r.

Ustalono, że w dniu 3.06.1995r. z mocą obowiązującą od 26.11.1994 r. do rejestru układów wpisany został jednolity tekst układu zbiorowego dla Przedsiębiorstwa (...) w G. z dnia 1.10.1992 r. Tekst ten powstał na podstawie art. 5 ustawy z dnia 29.09.1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz. U nr 113 poz. 547). W dniu 3.06.1995 r. do rejestru układów zostało wpisane ponadto porozumienie z 30.12.1994 r. zawarte w trybie art. 241²⁷ k.p. o zawieszeniu stosowania na okres 1 roku postanowień wyżej wymienionego układu w części dotyczącej świadczeń dla emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego, o którym mowa w załączniku nr 11 do układu. Do rejestru układów nie zostało zgłoszone i wpisane porozumienie o odstąpieniu przez (...) w G. od uprawnień do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów zawarte w trybie art. 9 ust 3 ustawy z dnia 29 .09.1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy i zmianie niektórych ustaw.

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, przepisy (...) S.A. z dnia 23.09.1996 r. oraz (...) dla (...) z dnia 21.12.1991 r., dotyczące deputatu węglowego wraz z protokołem dodatkowym nr 7 i 9 do Układu.

Nadto informacje na temat obowiązujących w (...) G. układów zbiorowych pracy, zawieranych porozumień, protokołów dodatkowych oraz ich rejestracji, są Sądowi znane z urzędu z uwagi na prowadzone przed tut. Sądem liczne sprawy o analogicznym stanie faktycznym.

Sąd ocenił zebrany materiał dowodowy jako kompletny i spójny, a poprzez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego, zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania ubezpieczonego stanowi ustawa z dnia 6.07.2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U nr 147 poz. 1031).

Przystępując do rozważań na temat prawa do ekwiwalentu pieniężnego należy przytoczyć istotne dla rozstrzygnięcia sprawy uregulowania zawarte w ustawie.

Art. 1 ustawy określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej "ekwiwalentem", przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia 1.01.2002 r. do dnia 31.12.2015 r.

Art. 2 stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) osoby uprawnione - emerytów i rencistów mających ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu;

2) przedsiębiorstwo robót górniczych - przedsiębiorcę prowadzącego roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego;

Spośród grona uprawnionych do ekwiwalentu, zgodnie z art. 3 – wyłączono osoby, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostały zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy. Z kolei w przypadku gdy roszczenia, o których mowa w ust. 1, zostały częściowo zaspokojone, ekwiwalent przysługuje w części niezaspokojonego roszczenia.

Art. 7 określa zasady realizacji prawa.

Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby uprawnionej;
- 2) numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;
- 3) adres zamieszkania osoby uprawnionej;
- 4) numer świadczenia osoby uprawnionej;
- 5) nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;
2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.;
3. jako emeryt bądź rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego, a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r.,

4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

Należy podkreślić, że deputat węglowy jest świadczeniem ze stosunku pracy, a nie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Jest to zastępcza forma wynagrodzenia dopuszczalna jedynie z mocy Kodeksu Pracy lub układów zbiorowych pracy.

Ustawa z 6.07.2007r. została wydana w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność z Konstytucją art. 55 ust.1 ustawy z dnia 26.11.1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001r. Nr 5, poz. 41 i Nr 154, poz. 1802), w części obejmującej zwrot: "z kopalń całkowicie likwidowanych" (wyrok z dnia 12.12.2005 r., w sprawie SK 20/04). Ustawa z 6.07.2007 r. zakresem podmiotowym obejmować winna osoby wymienione w art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 26.11.1998 r. tj. osoby uprawnione na podstawie Układu Zbiorowego Pracy do bezpłatnego węgla, które uzyskały emeryturę lub rentę przed dniem 1.01.2007 r.

Skoro „osobą uprawnioną” w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6.07.2007 r. jest emeryt i rencista, wdowa i wdowiec po zmarłym pracowniku przedsiębiorstwa górniczego uprawniony do bezpłatnego węgla na podstawie UZP z dnia 21.12.1991 r. należało zbadać, czy emeryci i renciści oraz wdowy i wdowcy po zmarłych pracownikach (...) G. takie uprawnienie posiadali oraz czy zachowali je do czasu przejścia ich realizacji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W tym miejscu wskazać należy, że w związku z nowelizacją działu XI Kodeksu Pracy, dokonanej ustawą z dnia 29.09.1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U z 1994 r. nr 113 poz. 547) zaistniała możliwość utraty przez emerytów i rencistów uprawnienia do deputatu węglowego. Ustawa ta w art. 9 uregulowała bowiem zasady obowiązywania układów zbiorowych pracy zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy. Przepis ten stanowi, że: z upływem 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy (tj. z dniem 26.11.1995 r.) tracą moc układy zbiorowe pracy i porozumienia o przystąpieniu do tych układów, zawarte przed tym dniem, z zastrzeżeniem ust. 2-7.

Do upływu terminu przewidzianego w ust. 1 strony uprawnione do zawarcia ponadzakładowego układu zbiorowego pracy mogą zawrzeć porozumienie o wstąpieniu w prawa i obowiązki stron układu lub porozumienia, o którym mowa w ust. 1, zawartego po dniu 31.12.1986 r. (tj. Układu zbiorowego z 1991 r.).

Do upływu terminu przewidzianego w ust. 1, strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy mogą zawrzeć porozumienie o włączeniu uprawnień i świadczeń określonych w układzie lub porozumieniu, o którym mowa w ust. 1, zawartych przed dniem 1 stycznia 1987r., do zakładowego układu zbiorowego pracy albo o odstąpieniu od stosowania tych uprawnień i świadczeń. Jeżeli w wyniku zawarcia porozumienia zachodzi konieczność zmiany postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy, zmian tych dokonuje się w trybie art. 241⁹ § 1 Kodeksu pracy.

W niniejszej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia była okoliczność, że w trybie art. 241²⁷ k.p. (...) G. zawiesiło na okres 1 roku wydawanie węgla deputatowego emerytom i rencistom. Zawieszenie stosowania układu zakładowego nie jest bowiem tożsame z odstąpieniem w trybie art. 9 ust 3 ustawy z 29 września 1994 r. od postanowień UZP.

Podkreślenia wymaga fakt, że Układ Zbiorowy Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21.12.1991 r. wiązał jednostki organizacyjne objęte układem niezależnie od treści istniejących w nich wewnętrznych przepisów płacowych.

Z tej przyczyny, bez znaczenia pozostaje treść Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) G.. Sąd miał na uwadze, że uprawnienie ubezpieczonego wywodzi się

z ponadzakładowego układu zbiorowego. Zgodnie z art. 241²⁶ k. p. postanowienia układu zakładowego nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż postanowienia obejmującego ich układu ponadzakładowego. W razie powstania tego rodzaju sytuacji zastosowanie ma norma aktu wyższego rzędu. Zgodnie z art. 239 § 1 i 2 k. p. układ zbiorowy pracy zawiera się dla wszystkich pracowników zatrudnionych u pracodawcy z możliwością objęcia nim także emerytów i

rencistów. Skoro układem zostali objęci emeryci i renciści to także do nich należy stosować przepis art. 241²⁶ k.p. W praktyce oznacza to, że nawet gdyby układ zakładowy nie przewidywał węgla deputatowego dla emerytów i rencistów to i tak byłby on im należny na podstawie układu ponadzakładowego.

Bezspornym w sprawie jest, że ubezpieczony był pracownikiem przedsiębiorstwa robót górniczych tj. (...) G. i na emeryturę górniczą przeszedł przed dniem 1 stycznia 2007 r.

Ubezpieczony był uprawniony do deputatu węglowego na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21.12.1991 r. z mocy protokołu dodatkowego nr 7 z 21 listopada 1995r. do UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. – czego wymaga art. 2 pkt 1 ustawy z 6 lipca 2007 r.

Protokół ten w § 3 ust 1 postanowił: art. 22 ust 2 UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 r. otrzymuje brzmienie : „ uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze – z zastrzeżeniem art. 44¹ - przysługują zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze:

- 1) 2,5 tony rocznie, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z 1 lutego 1980 i których korzystali z nich 25 listopada 1995 roku,
- 2) 3 tony rocznie, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21.12.1991 r.”

Odwołujący przeszedł na emeryturę w czasie, kiedy nie obowiązywał już Układ Zbiorowy Pracy dla (...) z dnia 21.12.1991 r.

Postanowienia UZP dla (...) z 21.12.1991 r. przestały bowiem wiązać z dniem 23.11.2002 r. w związku z wypowiedzeniem go i utratą mocy obowiązującej przez art. 241⁷ § 4 kp, z uwagi na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18.11.2002 r. sygn. akt K 37/01. Z uwagi jednak na fakt, że przepisy ustawy z 6 lipca 2007r. są kontynuacją przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań dotyczących wypłaty emerytom i rencistom ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przez ZUS istotne jest, że ubezpieczony będąc pracownikiem przedsiębiorstwa robót górniczych nabył prawo do otrzymania bezpłatnego węgla w wymiarze 3 ton rocznie.

Reasumując ubezpieczony był uprawniony do deputatu węglowego na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21.12.1991 r.

Roszczenie odwołującego za 2014 r. nie zostało zaspokojone. Nie otrzymał on deputatu węglowego w naturze ani w ekwiwalencie pieniężnym od byłego pracodawcy, ani od ZUS, a tylko takie formy mogą zostać uznane za zaspokojenie roszczenia. Nie jest zaspokojeniem roszczenia wliczenie równowartości deputatu węglowego do podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Wymagany wniosek został złożony w przepisany terminie. Wniosek spełniał wymogi określone przez art. 7 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 2007 r., a ubezpieczony złożył oświadczenie, że za 2014 r. nie pobierał deputatu węglowego.

Dodatkowo należy podkreślić, że kwestia prawa do przedmiotowego ekwiwalentu dla byłych pracowników (emerytów i rencistów) Przedsiębiorstwa (...) w G. była wielokrotnie przedmiotem rozpoznania Sądu Apelacyjnego w Katowicach, który podzielił stanowisko prezentowane w niniejszym uzasadnieniu.

W uzasadnieniu do wyroku z dnia 6.03.2009 r. (sygn. akt III AUa 1329/08) Sąd Apelacyjny potwierdził, że prawo ubezpieczonego do deputatu węglowego wywodzi się z przepisów prawa pracy, a możliwość pozbawienia rencistów i emerytów tego prawa możliwa była w związku z wskazaną wyżej nowelizacją działu XI kodeksu pracy dokonana ustawą z dnia 29.09.1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. z 1994r. nr 113 poz. 547), która pozwalała na odstępianie od

stosowania układu zbiorowego pracy. Nowelizacja ta nie miała jednak zastosowania do (...) z 21.12.1991 r. jako układu ponadzakładowego.

Sąd Apelacyjny potwierdził również, że faktu zawieszenia na okres 1 roku wydawania węgla deputatowego emerytom i rencistom nie można utożsamiać z odstąpieniem w trybie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29.09.1994 r. W przypadku definitywnego odstąpienia od stosowania tego uprawnienia, strony porozumienia powinny bowiem wyrazić w sposób jednoznaczny wolę takiego odstąpienia czego nie uczyniły.

Mając na uwadze powyższe Sąd – na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. – orzekł, jak w sentencji, przyznając ubezpieczonemu prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 r. w wysokości odpowiadającej 3 tonom węgla kamiennego rocznie.

SSO Janina Kościelniak

ZARZĄDZENIE

1. uzasadnienie odnotować,
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego,
3. kal. 14 dni lub z wpływem

G., dnia SSO Janina Kościelniak